

Любов Пена,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИШИВКОВИЙ СВІТ ДМИТРА ПОЖОДЖУКА

Українську вишивку називають кодом нашої нації. Велику роль у плеканні, примноженні та пропагуванні споконвічних традицій вишивання, у розкритті націєтвірного, націєзберігального та виховного потенціалу української вишивки відіграють не тільки організації й установи відповідного спрямування, а й окремі особистості. Своєю діяльністю, наполегливою працею в цій царині вони сприяють розпросторенню української вишивки, поширенню відомостей про неї, прищепленню любові до свого, рідного – того, що вирізняє нас із-поміж інших, вихованню українця-патріота, свідомого своєї історії та гідного свого майбутнього.

До когорти залюблених у вишивку належить наш краянин Дмитро Онуфрійович Пожоджук – письменник, журналіст, громадсько-політичний діяч, етнограф, етнолог, краєзнавець, фольклорист, писанкар, вишивальник. Він – відомий український дослідник Гуцульщини, заслужений майстер народної творчості України, лауреат премій імені Івана Огієнка та Мирослава Ірчана, довголітній голова Космацької сільської ради, автор багатьох публікацій про Гуцульщину в українських і зарубіжних виданнях та кількох книг, ініціатор проведення міжнародного гуцульського фестивалю, світового конгресу писанкарів, міжнародного фольклорного фестивалю «Великдень у Космачі». І цей список можна було би продовжити.

Такий багатоаспектний і різноплановий характер діяльностей Д.Пожоджука, напевно, можна пояснити його великою любов'ю до того, що він робить, за що береться, глибокою закоріненістю в рідну стихію, з якої черпає сили й наснагу для роботи і творчості. А відомо: що міцніше коріння, то розкішнішою, багатшою є крона. У всіх значеннях. Він – митець, «який повністю живе у світі Карпатських гір (Космач – не тільки мала батьківщина Дмитра Пожоджука, але й земля, на якій живуть Пожоджуки з діда-прадіда). А щоб жити

в горах – се треба любити, аби не вступатися звідтіля і не спокушатися цивілізаційним болотом (механічним і духовним)» [1, с. 3].

За освітою Д.Походжук – журналіст, а «вишивка – то є моє захоплення», – зізнається митець. Ще в першому класі вишив велику як для такого раннього віку картину «Два півники город молотили». Отож він є одним із небагатьох, хто вийшов за межі стереотипного уявлення, що вишивання – то справа переважно жіночих рук. Як розповідає Д.Походжук в одному зі своїх відео на власному ютуб-каналі, вишиває все з молитвою. На його переконання, у вишивці, як і в писанці та й у будь-чому іншому, важлива кожна деталь, навіть найменша.

Д.Походжук вишив панно з узорами, на якому продемонстровано близько 100 візерунків, виконаних різними техніками: прямим хрестиком, болгарським хрестиком та ін. Професійно і з любов'ю майстер розповідає про композиційні та колірні особливості поширених космацьких народних узорів: узір «ключковий», «горішковий», «косичкатий», «пушкатий» (для скатертин), «пушкатий дрібонький» (для чоловічих і жіночих сорочок), «сосновий», «кнігиньковий» (від назви квітки – кнігинька), «ільчатий», «ружевий» (від «ружа») тощо. Одним із найдавніших узорів у Космачі є «ликєчий», який, за словами Д.Походжука, вважають найповажнішим, найбільш затребуваним. Для рушників у Космачі використовують такі узори, як «джуга», «трилист» та ін.

Д.Походжук як вдумливий дослідник і блискучий знавець вишивки стверджує, що в давніх космацьких узорах не використовують синього кольору, а якщо він трапляється, то в невеликих вкрапленнях у сучасних вишиванках. Це ж стосується і зеленої барви, якої обмаль у власне космацьких вишивках. Ознакою космацької вишивки є жовтогаряча сонячна барва. Тут можна провести паралель між назвою рідного села митця – Космач, яку мовознавці розшифровують як «келія сонця». Для Д.Походжука рідне село є тим місцем, де «найкраща енергетика, найбагатші звичаї та обряди» [2, с. 2], місцем, яке цією енергетикою, історією, красою природи, самобутнім мистецтвом виплекало його як особистість.

У доробку майстра – жіночі й чоловічі сорочки, рушники, ясики, серветки, скатертини, картини, портрети. Д.Походжук сам вишиває, а також збирає та відтворює старі, призабуті і майже втрачені узори. У його колекції – вишивки з Молдови, Болгарії, Білорусі, Росії, Литви і Балкан. Багато узорів є авторськими, мають великий успіх і спричиняють захоплення в поціновувачів. У вишитих сорочках пана Дмитра мають честь ходити багато визначних особистостей. Свою вишивану красу репрезентував на кількох десятках персональних виставок як в Україні, так і за її межами (Франція, Великобританія, Польща).

Д.Походжук усюди різними доступними способами пропагує українську вишивку. Як один із прикладів наведу його кваліфіковане розлоге пояснення під моїм дописом у фейсбуці, де йшлося про упередження щодо використання чорного кольору на весільному рушникові, на який під час шлюбу стають молодята, оскільки чорне асоціюється зі смутком. Ось професійне тлумачення митця стосовно цього факту: «...чорний колір – це колір наших чорноземів і символізує він зовсім не журбу, а в позитивному розумінні він асоціюється зі стриманістю, відмовою від розкошів, із лаконічністю, модою, владою та розкішшю. До того ж треба читати символи на рушникові... Наприклад, ромб – це символ родючості, адже за формою він нагадує два трикутники, чоловічого та жіночого начал. Стосується культу землі. Ромб (із крапкою посередині) є символом засіяного поля, яке мало надзвичайно велике значення для наших предків, означало багатство, достаток та добробут; і до весільного рушника він дуже пасує. На ... рушникові домінує хрест – уособлення сонця, місяця, зоряного неба, вогню, початку тощо. А весілля якраз і є початком подружнього життя. До того ж, наша церква все хрестом починає і все закінчує. Він символізує чотири пори року, чотири сторони світу і т.д.».

Українська вишивка як народне надбання живе й житиме завдяки зусиллям таких неординарних особистостей, як Д.Походжук.

Література

1. Баран Є. Походжукова інтерпретація світу. *Походжук Д. Весілля: новели*. Чернівці : Букрек, 2021. 176 с.
2. Походжук Д. Космач – келія сонця. Косів : Писаний Камінь, 2012. 78 с.

Пена Л.І. Вишивковий світ Дмитра Походжука. *Україно моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки: зб. тез Міжнародної науково-практичної конференції*, 16 травня 2024 р. / за заг. ред. д. пед. н. Н. І. Богданець-Білокаленко (електронне видання). Київ : Грамота, 2024. – С. 160-163.